

Марина ЄЩЕНКО – сучасна українська поетка, прозаїк, літературознавець. Народилася 15 березня 1986 року в селі Великому Кобелячку Новосанжарського району Полтавської області. Закінчила магістратуру Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Літературна творчість». Працює бібліотекарем читального залу періодики в Науковій бібліотеці імені М. Максимовича. На кафедрі теорії літератури, компаративістики і літературної творчості КНУ імені Тараса Шевченка підготувала до захисту дисертацію зі спеціальності «Теорія літератури».

Поезії та проза письменниці опубліковані в численних журналах, альманахах, газетах, зокрема в «Березолі», «Дзвоні», «Кур'єрі Кривбасу», «Рідному краї», «Дніпрі», «Новій прозі», «Буковинському журналі», «Однокласнику»

тощо. 2011 року брала участь у літній літературній школі в Карпатах, 2014-го – в літературній школі-таборі «Калавурня» в Черкасах. Упродовж останніх років виступала на фестивалях «Захід» (Львівська обл., 2010), «Країна мрій» (Київ, 2009–2011), «Гогольфест» (Київ, 2013), а також на різних поетичних читаннях у Харкові, Дніпропетровську, Запоріжжі, Львові, Полтаві, Києві, Обухові. Входить до київської літературної студії «Перехрестя».

Дипломант Всеукраїнського літературного конкурсу «Любїть Україну» (2004); Всеукраїнського літературного конкурсу імені Вадима Коваля (2011), лауреат Всеукраїнського літературного конкурсу «Троянди й виноград» (2008), Міжнародної українсько-німецької премії імені Олесь Гончара (2012), літературної премії «Смолоסקип» (2014, 2016). Виграла грант на видання книжки від Київської міської державної адміністрації «Перша книга автора», завдяки чому 2015 року вийшла збірка оповідань «Поговори зі мною».

У КАФЕ

У кафе через дорогу ми обідали нечасто. Усе-таки стипендія не мажорна, та й їдальня в нашому технікумі була досить непогана. З дитинства завчена фраза батька «Третій сорт – не брак» ставала в нагоді й виправдувала будь-які недоліки, зокрема й учорашню гречку в сьогоднішньому супі з вермішеллю. Утім кафе навпроти ми любили, як можна любити лише те, на що вистачає грошей раз на місяць, як щось недоступне, навіть недосяжне. Крім офіціантки Ксенії, яка пробивала вареники з м'ясом за ціною вареників з вишнями, там достоту й подивитися не було на що. А їжа та ж сама. Одного разу я навіть бачив, як баба Галя з їдальні технікуму ввечері тарабанила каstrулі з недоїдками до кафе. Ну або в протилежному напрямку. Але ми ходили туди не заради їжі й не заради посмішки Ксенії, яка в свої тридцять не втрачала надії, що ми підростемо, знайдемо роботу, купимо квартири, а потім згадаємо про неї, і хтось, напевно, найгарніший із нас, покличе її заміж. Але студенти рік за роком випускалися з технікуму, а вона старіла. Уже й вареники з вишнями вдвічі подорожчали, а заміж ніхто не кликав. Та й більшість поверталася додому, щоб найближчими роками спитися, бо в місті їх ніхто не чекав, роботу не поспішали давати, а мріяти про житло наважувалися лише найсміливіші.

У кафе ми ніколи не ходили поодиночі. Це вважалося марно витраченими грошми. А от коли з тобою друг, а ще бажано за сусіднім столиком хтось із твоєї групи, хто завтра, вихваляючись тим, де і що вчора їв, скромно додасть, що й ти там був, – то це вже геть інша справа. Я найчастіше ходив із Володькою. Він був бешкетником, постійним претендентом на відрахування, з непримиренним характером, міг будь-кому виказати в обличчя все, що думає. Напевно, саме за це його й боялися. А я – ні, мене цього батько не навчив, мабуть, тому я ніколи не встрявав у конфлікти й ніколи не мав розбитого носа.

– Бачиш отого охоронця? – тицяє пальцем у куток біля дверей Володька. – Тобі не здається, що він якийсь дивний?

– Та ні, – відповідаю. – Звичайний охоронець, ну хіба що я б на місці директора кафе не брав інвалідів на роботу. Все-таки це охорона, і в нашому місті повно дурнів, не йому з ними тягатися.

– За це не бійся, на нічну зміну інший приходить, дебелий дядя Валера, той нікому спуску не дасть.

Того разу нам принесли несвіжий борщ, і ми, романтично налаштовані майбутні фрезерувальники, вимагали книгу скарг, потім повернення гро-

шей, а згодом обмежилися двома, теж далеко не свіжими, котлетами – подарунок від закладу.

Отже, того дня нам уже не було ніякого діла до охоронця. Але Володька раз уже зацікавився, то не забуде.

– Йдемо сьогодні в «Оленку»? – після третьої пари спіймав мене в коридорі.

– Та ми ж минулого тижня ходили! – мало не прошепотів йому у відповідь, щоб не чули одногрупники.

– А ми так, для розваги, нічого їсти не будемо.

– А чого туди йти так? Ще хтось побачить, то засміють, що приходимо, у дверях облизуємося, а на їжу грошей нема.

– Розслабся, ми йдемо до мого нового друга.

Виявилося, що охоронця звать Іваном, йому за сорок, дуже привітний до людей. Хоч назвати це привітністю не можна, швидше, це дитяча довірливість і безпосередність.

– Здрастуй, Іване, – гукає здалеку Володька.

– Привіт! Дуже радий тебе бачити! Що це ти все не заходиш, друга не провідуєш? – заглядає прямо в очі, аж мені стає млясо. Що Володька задумав?

– Та ми ж студенти, розумієш, у кишнях вітер, то оце сьогодні тебе провідати зайшли. Знайомся, це мій друг Сашко.

– Сашко – це добре, у мене колись брат був Сашко, – посміхається Іван і щиро, аж до хрускоту стискає мою руку.

– Оце привів однокурсника, щоб ти йому теж розповів, як ти позавчора бабусю від пожежі в будинку врятував.

– Та то не я... – починає віднікуватися й червоніти Іван.

– Ні, ні, країна має знати героїв в обличчя! Давай розкажуй! А то в газетах пишуть, що рятувальник залишився невідомим. Як це, невідомим?! Я знаю, що це ти!

– Ну то я й не дуже старався, – починає повільно, немов ці спогади йому тяжкі й лежать десь глибоко. – Я йшов додому, бачу – з квартири дим... А я ж знаю, що як дим, то горить, то вогонь, значить, а вогонь сам не займеться... Ну, думаю, значить, там може бути людина – у вогні тому, у квартирі, звідки дим валить. І як уявив, що ця людина згоріти може! І так мені страшно стало, що й сам не зрозумів, як уже був на п'ятому поверсі, як висадив двері, як пробрався всередину!..

– А як же дим, вогонь? – потирає руки й посміхається Володька. – Ти ж теж міг згоріти?

– Я тоді нічого не боявся, – сам дивується Іван, – очі виїдало димом, а я дихання затримав і шугонув у кімнату. Ця жіночка лежала в кімнаті, прямо на підлозі. Важезна жіночка! Але часу думати в мене не було, узяв її попід руки і поволік до ви-

ходу. Здається, уже на поріг ступив, коли балон на кухні зірвало, нас хвилиною аж до сходів викинуло. Але головне, що всі живі.

– Яка прекрасна історія! – усміхається незрозуміло товариш. – І чому я не журналіст нашої районки? Такий матеріал пропадає! Що ж це тебе, дружище, навіть попелом не притрусило?

– А я й не знаю, як то воно вийшло, та опам'ятався я вже вдома, сховавшись у душ і дивлюся, й сліду не лишилося. В сорочці родився, мабуть, – і собі усміхається, в очі зазирає, як вірна собака, а мене аж нудить від цього: я ж не знаю, що задумав Володька.

За мить дзвенить дзвінок, ми швидко прощаємося й перебігаємо дорогу до технікуму.

– Слухай, – розсерджено говорю, – до чого ці дурні запитання? Ти його на глум береш, це всім ясно, крім нього одного. У чому справа?

– У тому, – заливається сміхом Володька, – що тобі теж не завадило б газети читати. Тоді б, може, знав, що ніякої пожежі найближчі кілька тижнів у місті не було.

– Але ж ти сам сказав йому про цю пожежу? Це була твоя вигадка!

– Ну так, а що? Івану теми не задаси – ніякої історії й не буде. Попереднього разу я переконав його, що це він, а не Гагарін, літав у космос. Повірив, подробиці розповідав! Оце знахідка!

Тоді я на Володьку дуже образився, але за тижень охолонув і спокійно пішов до кафе.

За кілька місяців ми послушали багато історій – і про засекречені батискафи, і про міжконтинентальну розвідку, про перевезення наркотиків слонами, які передаються із зоопарку в зоопарк, про дівчину Галю, яка любила Івана, але так і не дочекалася з війни.

– З якої війни? – питаю вже сам, не чекаю, доки Володька виявить кмітливість.

– Ой, хлопці, вам краще й не знати. Була така страшна війна, страшніша, ніж та, в якій наші діди гинули.

– Та хіба ж буває страшніша?! – перебиваю. – Там же мільйонами гинули.

– Мільйонами гинули, та хоч знали за що.

– Ага, «За Родину, за Сталіна», – мало не одночасно вигукуємо з Володькою і регочемо.

– За життя боролися.

– Хто, коли? – нас починає розбирати сміх.

– Діди наші. Хоч не собі, так онукам. А нас в Афганській війні добре перемолотило, а за що воювали – ніхто так і не знає.

– О, то ти афганець, Іване! Дай потисну твою руку, – Володька стає схожим на нашого мера, такий же фальшиво добродішесний і співчутливий.

– Та нема що тиснути, – винувато посміхається Іван і, зашарівшись, простягає руки. На тій,

якою першого разу мені ледь долоню не розчавив, не вистачало двох пальців, друга взагалі була більше схожа на качан.

Ми застигаємо на якусь мить, але гра продовжується. Він же дивак, несповна розуму, може, де й утрапив у яку халепу, такому запросто.

– Був у мене друг, – продовжує сором’язливо Іван, – так йому ноги відірвало. Мало не по пояс. Я його тягну, а він кричить «Покинь, тварюко! Все життя проклинатиму, кинь, чуєш!» А як я його покину? Він же мій друг. Але так додому й не доїхав. Почалося зараження крові, а в тих умовах – це вже все. Так він до останньої хвилини зі мною не говорив. Знав уже, що помирає, а все одно вибачити не міг.

– Оце друг! – вигукнув Володька. – А ти б мене дострелив, якби я попросив?

– Як собаку! – засміявся я, але, побачивши вологі очі Івана, додав: – Це не жарти, це життя, треба дивитися по ситуації.

Мабуть, ця фраза довірливому Івану здалася щирою, бо він продовжив виливати душу:

– Отож поїхали ми додому вдвох: я і мій друг у домовині. Його ніхто не чекав удома, а мене чекала дівчина Галя. А куди я до неї такий подамся? Нащо їй інвалід? Чув, вона від мене сина народила. Важко їй було самій з немовлям, то сусід в усюму допомагав. Хороший такий хлопчина. То чому,

думаю, їм життя псувати? Поміняв наші з другом документи в штабі, а гинуло нас багато, ніхто й не догледів. Моє прізвище вибили на солдатській могилі, у моє село похоронка полетіла, а я лишився доживати віку з іменем друга. Та й звали нас однаково, тільки прізвища різні: його Ковінько, а мене Гаврошик. От тепер на його прізвищі живу.

– Нічого собі! – вигукую, – оце так детектив, оце так історія!

– Нічого особливого, – раптом набирається злості Володька, – звичайна брехлива історія, Іван таких тисячу розкаже.

– Ти чого, – дивуюся я, – він же нам, як друзям, тільки нам, а ти...

– Покинув жінку з дитиною, сам подався по світах, думаєш, так вона й повірила, що ти здох, думаєш, вийшла заміж за того, що ходив до неї? Жде, дурепа, виглядає!

– У неї все добре, я відчуваю, у неї хороший син росте. Думаю, їм добре.

– Добре, кажеш, добре?! – здавалося, Володька зараз пустить кулаки в хід. – Вона тебе ждала, вродку!..

Я захопив Володьку за лікоть і щосили випхав на вулицю. На пари того дня ми вже більше не пішли. І в кафе ходити нас теж відвернуло. Та й не бачив я більше Володьки – здається, його відрахували.